

NÉPSZABADSÁG

244
Erzsébettől a XX. kerületig 94

ÜGY ISMERTEM a városnak ezt a részét, mint a tenyeremet. Több mint negyven esztendeje négy éven át minden áldott nap — vasárnap is — télen, nyáron, esőben, hóban, kánikulában és fagyban, idősebb Sebestyén Antalné fűszer- és vegyeskereskedéséből, hátamon a krenčilével, kezemben a tejeskannával útnak indultam reggel fél hatkor az Ósz utca és a Viola utca sarkáról a kuncsaftokhoz. Zömük a környéken lakott, azon a részen, ahol most a XX. kerületi, az Erzsébet városközpont épül, csak Haraszti állatorvosék éltek a Batthyány utcában, néhány lépésnyire a zsinagógától. Minden reggel ugyanazon az útvonalon, négy éven át: Ósz utca, Mátyás utca, Török Flóris utca, János grund, János utca, a fordított J-alakú Patak utca, a kocsmá (előtte a két hatalmas jegenye), majd az Izabella utca és végül a Batthyány utca.

Régen volt, mint már mondtam, nagyon régen. A történet is sablonos, hiszen nem én voltam az egyetlen gyerek Erzsébeten, aki kifutóskodással kezdte a napot, és csak utána loholt az iskolába, majd onnan délután vissza a boltba. Hosszú ideig nem is gondoltam ezekre az évekre — a suhanckor rakoncátlan fiatalságán kívül nemigen volt benne semmi szép —, akkor toltak fel az emlékek, amikor nemrég ismét Erzsébetnek ezen a részén jártam.

AZZAL KEZDTEM az írást, hogy úgy ismertem a városnak ezt a részét, mint a tenyeremet. Belém rögződött, melyik utca hány lépés, a munkába sietők közül kivel hol találkozom, álomból felkeltve elmondtam: a „reggeli séta” útvonalán milyen házak sora-

knak egymás után, hol nincs függöny az ablakokon, hol van éppen valamelyik fedett kapualjban kilakoltatott család.

Es most?

Az építőket megelőző bulldózerrek hatalmas markai már a Határ út földszintes házainak maradványait rakodják a teherautókra. Az építkezés kezdetén még feltehetőek voltak a régi utcák ismert vonalai, mert a megmaradt szegélykövek túléltek a házakat. De már ez is a múlté.

Eltűnt a Patak utca is, el a két jegenye is.

Állok valahol a kősvatag közepén — ahol szemet izgató port terel a legkisebb szél is —, és tájékozódni próbálok: felidézni a gyermekkorban belém rögződöttet. A horizontot mindenütt körülölelik a sokemeletes házak, amelyek a Kossuth Lajos utcától a Határ út felé húzódnak, és egy toronyház már az Ady Endre utca felől is bezárja a szemhatárt.

Mennyi új ház, és milyen szépek, változatosak! Karéjosan terjed az új a Kossuth Lajos utcától jobbra és balra. Régi utcanevekkel találkozom az új házak falán, de gondolkodnom kell, merre is haladt valaha az az utca. Megvan a Baross utca — csak teljesen megváltozott. Nemcsak a régi házak tűntek el, hanem a villamosok és a régi utca vonala is. Több utcából a név sem maradt meg, emeletes házak magasodnak ott is, ahol valamikor lovas kocsik kocogtak, benzinfalóporverő gépkocsik rohantak. Másutt új utcát nyitottak, mert így kívánta a városrendezés szent érdeke. Nemcsak a városkép arculata, a térképe is alaposan megváltozott.

TÁJÉKOZÓDÁSI PONT — a Határ út felé tekintve — a járásbíróház épülete és a Gyár utcai iskola. Kettőjük között kanyargott, csikorgott valamikor a HÉV a Kmetty utcában, onnan fordulva a Gyár utcába, hogy aztán Csepel legyen az úticélja. De ezek is csak addig jelentenek támpontokat a szemnek, amíg körül nem karolják őket az új házak, amelyek egybemossák majd a János utcát, a Hunyadi utcát, a Dezső utcát, az Árpád utcát, a Kmetty utcát és a többi, az új elrendezésű házak téglalapjaival, a biztatón zöldellő fák, virágok mértanilag szabálytalan formáival.

Tízemeletes házak.

Hová fejlődött, Erzsébet?

Valamikor a templomok tornyai és a városháza 1944-ben, légi segítségével, leborotvált tornyai irányjelzők is voltak. Emeletes ház kevés volt, az iskolák, az árva-ház és néhány lakóház képviselte az építkezésnek ezt a módját. A legmasszívabb épülettömb a szememben a zálogház volt. Valamikor a harmincas évek elején épült a Petőfi és az Ipar utca sarkán, a régi földszintes, zsúfolt üzlet helyett az utca másik oldalán. Óriási épület volt. Hamarosan azonban ez is szűknek bizonyult...

Akkor volt ez, amikor a Boráros térről 23-as jelzéssel kék autóbuszjáratot indítottak az erzsébeti Csarnok térre. Ha jól emlékszem, 70 fillér volt az átszállójegy. Nekem akkor a fűszeres a nyári szünetben a hétköznapi napi 14 óráért és a vasárnapi 4 óráért — heti 80 óráért — négy pengőt fizetett. (Nem akarok igazságtalan lenni: minden reggel dukált fél liter kávé és három péksüte-